

Agnieszka ZIELIŃSKA¹

ROLA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH W ROZWOJU SPOŁECZNO – EKONOMICZNYM POLSKI

Przedmiotem zainteresowania artykułu są organizacje pozarządowe. Artykuł poświęcony jest problematyce funkcjonowania organizacji pozarządowych. W pierwszej części przedstawiono istotę organizacji pozarządowych. Następnie w oparciu o liczne opracowania literackie oraz badania przeprowadzone przez różne instytucje przedstawiono role pełnione przez organizacje pozarządowe.

1. WPROWADZENIE

W gospodarce można wyróżnić trzy obszary działalności. Pierwszy sektor stanowi biznes, drugi sektor to organy administracji państwowej. Na przecięciu sektora publicznego i prywatnego mają swoje miejsce organizacje pozarządowe tzw. trzeci sektor. Celem artykułu jest przybliżenie problematyki organizacji pozarządowych (NGOs). Artykuł został poświęcony rozważaniom na temat roli NGOs w rozwoju społeczno – ekonomicznym.

Pełnione role organizacji pozarządowych zależą od kraju, w którym one funkcjonują. Można wskazać państwa, gdzie organizacje są ważnym elementem gospodarki, stanowiąc istotny i rozwinięty sektor. Jednak są również kraje, w których NGOs są słabe i nieznacznie oddziałują na rynek.

2. SPECYFIKA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

W teorii i praktyce poszczególnych krajów można znaleźć liczne definicje pojęcia „organizacja pozarządowa”. Nie istnieje precyzyjna definicja organizacji pozarządowej². Organizacje trzeciego sektora określa się najczęściej poprzez wyłączenie ich spośród podmiotów należących do sektora instytucji publicznych oraz przedsiębiorstw. Co więcej, NGOs są niezależne od administracji publicznej i dzięki temu autonomiczne oraz samorządne. Polska ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie podaje następującą definicję organizacji pozarządowej „niebędące jednostkami sektora finansów publicznych (...) i nie działające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia”³.

Celem trzeciego sektora jest zapewnianie ładu gospodarczego, w którym wiedza stanowi kluczowy zasób. Sprzyja również tworzeniu społeczeństwa obywatelskiego. Kolej-

¹ Dr Agnieszka Zielińska, Katedra Marketingu, Wydział Zarządzania, Politechnika Rzeszowska.

² J. Weschler: *Pozarządowe organizacje praw człowieka*, [w:] „Sprawy międzynarodowe”, lipiec – wrzesień 1998, Warszawa, s. 143.

³ Dziennik Ustaw nr 96 z dnia 29 maja 2003 roku, pozycja 873, art. 3 ust. 2.

nym stawianym przed nim zadaniem jest rozwiązanie kwestii porządku społecznego⁴. Organizacje pozarządowe stanowią również odpowiedź na niedostateczną realizację funkcji socjalnej oraz społecznej proponowanej przez państwo. Wykonując szereg ważnych zadań dla społeczeństwa prowadzą do stabilizacji systemu i pełnej realizacji zasad wolności i demokracji. Niewątpliwie wzrost liczby NGOs oraz zakresu ich działalności jest istotnym czynnikiem rozwoju kraju.

Rozwój sektora organizacji pozarządowych związany był z tworzeniem się społeczeństw opartych na wiedzy. W wyniku zaistniałych zmian preferencji społeczeństwa oraz przeobrażeń gospodarczych nastąpił dynamiczny rozwój polskich organizacji pozarządowych i na koniec trzeciego kwartału 2009 r. w rejestrze REGON było zarejestrowanych 64 500 stowarzyszeń i 10 100 fundacji⁵.

3. ROLA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Międzynarodowe badania społeczeństwa obywatelskiego wskazują na wyraźny związek pomiędzy rolą trzeciego sektora jako pracodawcą, a poziomem rozwoju społeczno-ekonomicznego kraju. W krajach rozwiniętych w trzecim sektorze zatrudnienie znalazło blisko 5% aktywnej zawodowo ludności, a blisko 3% było zaangażowanych na zasadzie wolontariuszy. Natomiast w krajach rozwijających się, odsetek ten był znacznie niższy. Płatny personel organizacji pozarządowych wyniósł 1,2% czynnie zawodowo obywateli. Niższy poziom rozwoju spowodował również mniejsze zaangażowanie wolontariuszy (0,7% wszystkich pracujących)⁶. W polskich organizacjach pozarządowych znalazło zatrudnienie 120 000 osób⁷.

Wzrost roli sektora non-profit odzwierciedla się również w relacji wzrostu udziału wydatków tego sektora do produktu krajowego brutto. W Stanach Zjednoczonych było to 12,7% PKB, we Francji – 15,8% PKB a w Niemczech – 11%⁸. Z badań przeprowadzonych przez L.M. Salomona oraz K.H. Anheiera wynika, że wkład organizacji pozarządowych w światowy PKB stanowił 4,6% (około 1,1 biliona dolarów). Dochody sektora non-profit w Stanach Zjednoczonych wyniosły prawie 1,5 trylionu dolarów, a majątek organizacji wyceniono na ponad 3 tryliony dolarów⁹.

NGOs pełnią również funkcje ekonomiczne, jako pracodawca, dostawca usług oraz regulator rynku¹⁰. W krajach wysoko i średnio rozwiniętych obserwuje się wzrost znaczenia ekonomicznego organizacji pozarządowych. Organizacje trzeciego sektora są źródłem

⁴ Peter F. Drucker: *The Age of Social Transformation*, "The Atlantic Monthly", November 1994, http://www.providersedge.com/ehdocs/transformation_articles/Age_of_Social_Transformation.pdf

⁵ M. Gumkowska, J. Herbst, Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych – raport z badania 2008 r., Warszawa: Stowarzyszenie Klon / Jawor, Dostępny na: http://civicpedia.ngo.pl/files/civicpedia.pl/public/raporty/podstawowe_fakty_2008_calosc_popr_FIN.pdf, s. 4, (05.09.2010).

⁶ L.M. Salamon, S.W. Sokolowski, R. Lists: *Global Civil Society. An Overview*. The John Hopkins University, Baltimore, 2003, s. 18.

⁷ J. Reichel, M. Kozakiewicz, EU Teses *Analiza potrzeb szkoleniowych w celu zrozumienia potrzeb szkoleniowych w obszarze przedsiębiorczości społecznej w Polsce 2007*, Łódź 2007 <http://www.teses.eu/upload/UL.raport.Polska.wersja.polska.pdf>

⁸ A. Doniec: *Znaczenie sektora non-profit*, Prace naukowe AE we Wrocławiu nr 1116, 2006, s. 248.

⁹ D.A. Twibell: *Helping Nonprofits Profit*, „Financial Planning”, March 2007, s. 107.

¹⁰ J. Hrebst: *Po co istnieje III sektor*, [w:] *Elementarz III sektora*, Stowarzyszenie Klon / Jawor, Warszawa 2005, s. 16.

nowego rynku pracy. Mobilizują do pracy w formie wolontariatu¹¹. Udział organizacji non-profit w zatrudnieniu pozarolniczym w Belgii przekracza 10%, w Irlandii 11,5% a w Holandii aż 12,6%. W Unii Europejskiej w organizacjach pozarządowych ogół zatrudnienia poza rolnictwem wynosił średnio 7%. Natomiast w USA współczynnik ten osiągnął poziom 15%¹². Organizacje pozarządowe są znaczącym pracodawcą. Zatrudniają blisko 19 milionów pełnoetatowych pracowników, a około 28% społeczeństwa tych krajów jest wolontariuszami¹³.

Badanie przeprowadzone przez Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project¹⁴ wskazały, że sektor stanowi niejako siódmą gospodarkę świata¹⁵.

Polskie organizacje pozarządowe odgrywają mniejszą rolę w systemie społeczno-ekonomicznym niż ich odpowiedniki w większości krajów zachodnich. Badania porównawcze wskazują, że kondycja polskich organizacji pozarządowych jest słabsza niż NGOs w Stanach Zjednoczonych czy w Europie Zachodniej. Daleko polskim organizacjom do ich odpowiedników w Stanach Zjednoczonych czy w Europie Zachodniej¹⁶. Sytuacja ta wynika z faktu, że działalność społeczna w Polsce przez wiele lat była ograniczana przez politykę rządową. Dopiero od roku 1989 nastąpił dynamiczny rozwój NGOs. Jednak brak doświadczeń w nowych warunkach funkcjonowania ogranicza możliwości rozwoju trzeciego sektora.

Pomimo znaczącego wzrostu liczby tego typu organizacji w Polsce, odgrywają one marginalną rolę w systemie społeczno-ekonomicznym kraju. Udział tego sektora w polskiej gospodarce był siedmiokrotnie niższy niż w krajach rozwiniętych¹⁷. Co do zatrudnienia, to w Polskim sektorze pozarządowym pracowało 2 miliony osób, co stanowiło ok. 1,4% ogółu zatrudniania. Odsetek wolontariuszy zaangażowanych w prace polskich NGOs był również niższy niż w USA czy Europie Zachodniej¹⁸. W 2006 r. swoją pomoc w formie wolontariatu zaoferowało ok. 600 – 700 osób. Część osób angażuje się w organizacje pozarządowe w celu zdobycia doświadczenia zawodowego a następnie uzyskania lepszej pracy w sektorze prywatnym. Z tego środowiska wyrastają również liderzy społeczni, przyszli politycy.

¹¹ B. Seiler: *Organizacje społeczne we współczesnym świecie*, [w:] *Funkcjonowanie instytucji non-profit w oparciu o normy i standardy Unii Europejskiej*, pod redakcją M. Fic, Wydawnictwo Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra, 2002, s. 29.

¹² Badania Johns Hopkins University, [w:] Seiler B., *op. cit.*, s. 27.

¹³ E. Bogacz-Wojtanowska: *Zarządzanie organizacjami pozarządowymi na przykładzie stowarzyszeń krakowskich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2006, s. 38.

¹⁴ Badaniem tym objęto 35 krajów, w tym 16 rozwiniętych (m.in. Europa Zachodnia, USA, Australia, Japonia, Izrael), 14 rozwijających się (m.in. z Afryki, Ameryki Południowej, Środkowego Wschodu i Południowej Azji), oraz 5 krajów Europy Środkowo-Wschodniej (w tym Polska). Badania prowadzono w latach 1995-2002.

¹⁵ Salamon L.M., Sokołowski S.W., List R.: *op. cit.*, s. 13-14.

¹⁶ E. Bogacz-Wojtanowska: *op. cit.*, s. 8.

¹⁷ E. Leś, S. Nałęcz, J. Wygnański, S. Topler, L. Salomon: *Sektor Non-profit w Polsce. Szkic do portretu*. The Johns Hopkins Un., Baltimore, USA; Pracownia Badań Organizacji Nonprofit w ramach Instytutu Studiów Politycznych PAN, Bank Informacji o Organizacjach Pozarządowych KLON/JAWOR, 2000 s. 2.

¹⁸ A. Doniec: *op. cit.*, s. 248.

Trzeci sektor charakteryzuje się także dużą dynamiką wzrostu. Zwykle waha się ona między 20% a 30% rocznie, w zależności od kraju. Udział polskiego sektora pozarządowego jest 7-krotnie niższy niż w krajach rozwiniętych¹⁹.

Podkreślanie znaczenia NGOs może być powiązane z szerszymi zmianami, które Peter F. Drucker opisuje następująco: „porządek gospodarczy, w którym zasadniczym zasobem jest wiedza, a nie zasoby rzeczowe organizacji. Głównym wyzwaniem rynku jest zapewnienie porządku społecznego i politycznego. Natomiast ani rząd, ani przedsiębiorstwa nie są w stanie podołać tym wyzwaniom i rozwiązać wszystkich problemów społeczno-gospodarczych. W związku z tym odpowiedzią na nowe wyzwania i trendy rynkowe było powołanie do życia organizacji pozarządowych”²⁰.

Jak wspomniano, organizacje pozarządowe pełnią ważną rolę w każdym kraju, między innymi pomagają w zapewnieniu opieki zdrowotnej, w rozwoju edukacji i dobrobytu społecznego²¹. A. Niewiadomska podkreśla, że szczególnie znaczącą rolę NGOs odgrywają w sferze pomocy społecznej. W tym obszarze wykazują się dużą skutecznością w rozwiązywaniu dylematów na szczeblu lokalnym²². Zadaniem organizacji jest zredukowanie konfliktów pomiędzy interesem publicznym a prywatnym, wykorzystując aktywność publiczną dla dobra społeczeństwa²³. NGOs traktowane są jako użyteczna droga dotarcia i dostarczenia potrzebującym ludziom, zasobów i usług społecznych oraz materialnych, w sposób skuteczny oraz mniej kosztowny²⁴.

Organizacje trzeciego sektora przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju, pełniąc rolę strażnika dóbr publicznych, pilnując by zasoby były wykorzystywane odpowiednio i aby były dostępne dla każdego²⁵. Co więcej, często przejmują zadania, których chce się pozbyć rząd²⁶. Organizacje pozarządowe niosąc pomoc osobom, które nie są samowystarczalne, zmniejszają lukę socjalną. Odgrywają tym samym niemałą rolę w rozwiązywaniu trudności obywateli i łagodzeniu konfliktów społecznych²⁷. Poprzez promowanie ofiarności społecznej, oraz aktywizację społeczeństwa organizacje przeciwdziałają również dehumanizacji oraz niosą pomoc w walce z bezduszną administracją²⁸.

Druga teoria, uzasadniająca istnienie trzeciego sektora uwypukla organizacje pozarządowe jako reprezentanta określonych interesów. NGOs reprezentują grupy społeczne,

¹⁹ Leś E., Nałęcz S., Wygnański J., Toepler S., Salamon L.: *Sektor Non-profit w Polsce. Szkic do portretu*. The Johns Hopkins University, Instytut Studiów Politycznych PAN, Bank Informacji o Organizacjach Pozarządowych KLON, Warszawa, 2000, s. 2.

²⁰ P.F. Drucker: *The Age of Social...*, *op. cit.*, s. 1, 14.

²¹ A. Sargeant, *Marketing w organizacjach non-profit*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2004, s. 20.

²² A. Niewiadomska: *Znaczenie sektora non-profit w rozwiązywaniu problemów społecznych*, [w:] *Funkcjonowanie instytucji non-profit...*, *op. cit.*, s. 61.

²³ T. Żyro: *op. cit.*, s. 182.

²⁴ L. Davis: *Przedsiębiorstwa sektora pozarządowego*, Fundusz Współpracy, Warszawa 2000, s. 8.

²⁵ J. Hrebst: *op. cit.*, s. 18.

²⁶ T. Żyro: *Wstęp do politologii*, PWN, Warszawa 2004, s. 183.

²⁷ E. Leś: *Rola organizacji społecznych w realizacji zadań pomocy społecznej przez władze samorządowe*, [w:] *Codzienne partnerstwo. Poradnik dla działaczy samorządowych i pozarządowych*, Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych, Warszawa 2000, s. 37.

²⁸ *Leksykon polityki społecznej*, ASPRA-JR, Warszawa 2001, s. 104-105.

artykułując ich potrzeby czy poglądy²⁹. Dzięki nim ludzie mają możliwość wyrażania swoich opinii i podejmowania inicjatyw społecznych. Stwarzają one możliwość twórczej i pożytecznej działalności na rzecz społeczeństwa, jak również wzbudzając poczucie wspólnoty. Ponadto, istnienie tych organizacji jest podstawą normalnego społeczeństwa i demokracji. NGOs tworzą podstawy organizacyjne dla inicjatyw społecznych³⁰.

Organizacje pozarządowe nastawione na pobudzenie aktywności społeczeństwa, odgrywają ważną rolę w życiu społeczeństwa obywatelskiego. Mają one wywołać zmiany w jednostce, w społeczeństwie, w istocie ludzkiej³¹. Natomiast I. Lepalczyk organizacjom pozarządowym przypisuje następujące funkcje³²:

- wspomagania rozwoju (np. biologicznego, społecznego i kulturalnego jednostki),
- przygotowanie wykwalifikowanych ludzi do pełnienia ról społecznych i zawodowych (np. możliwość uzyskania doświadczenia zawodowego),
- wzbogacania życia społeczeństwa,
- szerzenie wiedzy (promowanie osiągnięć nauki, kształtowanie postaw),
- kształtowanie demokratycznych stosunków społecznych.

Organizacje pozarządowe odpowiedzialne są również za tworzenie mechanizmów współdziału społeczeństwa w rozwiązywaniu różnorodnych problemów. Kolejnym wyzwaniem może być tworzenie sektora realizacji zadań indywidualnych i społecznych oraz działalność lobbingowa³³.

J.A. Haber przypisuje organizacjom pozarządowym funkcje poznawczą, organizatorską, inspirującą, integrującą oraz lobbingową³⁴. Funkcja poznawcza przejawia się w poszukiwaniu informacji na temat społeczeństwa, jego problemów, postaw wobec różnych zagadnień. Organizacje obserwują rynek, przeprowadzają badania, analizują poszczególne zjawiska, formułują wnioski a następnie formułują zalecenia dla rozwiązania poszczególnych zagadnień. Opracowane raporty z prowadzonych badań, mogą być cennym źródłem informacji dla zainteresowanych podmiotów. Poprzez funkcję organizatorską rozumie się potrzebę współdziałania organizacji środowiska NGOs, o podobnej misji, a dzięki temu lepsze artykułowanie ich celów i funkcjonowanie na rynku. Organizacje pozarządowe pełnią funkcję inspirującą, pobudzając otoczenie bliższe i dalsze do działania³⁵.

Kolejna funkcja integracyjna podkreśla chęć łączenia się w grupy i budowania trwałych zależności międzyludzkich. Organizacje podejmują też starania przeciwdziałające marginalizacji ludzi, poprzez integrację różnych środowisk i angażowanie tych osób

²⁹ Biała Księga Prawa dla Organizacji Pozarządowych. Analiza prawno-finansowych uwarunkowań działalności organizacji pozarządowych w Polsce, red. M. Święczak, K. Dąbrowska, K. Kopcińska, T. Schimanek, Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce, Warszawa 2002, s. 6.

³⁰ Z. Lasocki: Kilka uwag o roli organizacji pozarządowych w państwie demokratycznym, Fundusz Współpracy / Cooperation Fund, Warszawa 1994, s. 4-5.

³¹ P.F. Drucker: Zarządzanie organizacją pozarządową. Teoria i praktyka. Fundusz Współpracy, Warszawa 1995, s. 19.

³² M. Winiarski, Funkcje organizacji i stowarzyszeń społecznych w środowisku lokalnym, [w:] Pedagogika społeczna, praca zbiorowa pod redakcją T. Piącha, I. Nepalczyk, Warszawa, 1993, s.188-189.

³³ A. Niewiadomska: op. cit., s. 60-61.

³⁴ J.A. Haber: Rola organizacji pozarządowych w procesie budowy społeczeństwa obywatelskiego, <http://globaleconomy.pl/content/view/366/40/>

³⁵ Ibidem.

w życie społeczne. Przykładem takich działań może być np. zakładanie przedszkoli integracyjnych czy szkolenia dla osób bezrobotnych³⁶.

Ostatnia funkcja lobbingowa uwypukla się w oddziaływaniu na polityków i decydentów. Działanie takie zmierzają m.in. do wywarcia wpływu na organy władzy publicznej w procesie stanowienia prawa³⁷. Przykładem może być ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. – o zatrudnieniu socjalnym, która powstała z inicjatywy organizacji pracujących z osobami bezdomnymi i uzależnionymi³⁸. Co więcej, NGOs nie tylko przyczyniają się do kształtowania prawa, lecz później także do tworzenia mechanizmów jego stosowania³⁹.

Doświadczenia ze Stanów Zjednoczonych potwierdzają, że ważne problemy społeczne były rozwiązywane z udziałem organizacji pozarządowych. Poruszając trudne tematy, mobilizują władze do ich rozwiązywania lub przynajmniej zajęcia stanowiska⁴⁰. Wymuszając na rządzie zachowania zgodne z oczekiwaniami obywateli⁴¹.

Działalność organizacji pozarządowych jest ważna ze względu na konsekwencje społeczne oraz ekonomiczne. Przyczyniają się one do rozwoju demokracji oraz tworzenia społeczeństwa obywatelskiego⁴².

4. PODSUMOWANIE

Organizacje pozarządowe działające w demokratycznym państwie pełnią ważną rolę w rozwiązywaniu skomplikowanych problemów społeczno-gospodarczych. Pozycja i siła NGOs jako podmiotów polityki społecznej jest uzależniona od poszczególnych państw. Niewątpliwie istotną rolę w tym zakresie pełnią one w krajach silnie rozwiniętych, tj. Stany Zjednoczone, Anglia, Francja. Natomiast w mniejszym stopniu odrywają ważną rolę w krajach Europy Środkowo-Wschodniej tj. Polska. Jednak obserwacja zagranicznych organizacji pozarządowych pozwala przypuszczać, że siła oddziaływania trzeciego sektora w Polsce będzie nadal wzrastać.

Na podstawie przeprowadzonej analizy literatury i badań wtórnych można stwierdzić, że organizacje pozarządowe pełnią istotną rolę w rozwoju społeczno-ekonomicznym poszczególnych krajów. Często świadczą one usługi, których nie gwarantuje państwo oraz przedsiębiorstwa. Wspierają lub zastępują państwo w zaspakajaniu potrzeb społeczeństwa. W literaturze przedmiotu podkreśla się również rolę organizacji pozarządowych jako pracodawcy. Stanowią również dużą siłę ekonomiczną, gdyż są ważnym elementem rynku pracy. Co więcej, można wskazać, że trzeci sektor buduje społeczeństwo obywatelskie i przyczynia się do rozwoju gospodarczego.

Opisane role organizacji pozarządowych są ogólnymi założeniami, pełnionymi tylko przez część organizacji, bądź tylko w pewnym stopniu lub tylko w niektórych krajach.

---

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ Ustawa z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa, (Dz.U. Nr 169, poz. 1414, art. 2 ust. 1).

³⁸ J. Hrebst: *op.cit.*, s. 20.

³⁹ J. Weschler: *op. cit.*, s. 148.

⁴⁰ Z. Lasocki: *op. cit.*, s. 5-6.

⁴¹ B. Seiler: *op. cit.*, s. 29.

⁴² B. Iwankiewicz-Rak: *Public relations w instytucjach publicznych i organizacjach pozarządowych*, [w:] J. Olędzki, D. Tworzydło: *Public relations. Znaczenie społeczne I kierunki rozwoju*, PWN, Warszawa 2006, s. 98.

Rola organizacji pozarządowych w poszczególnych państwach jest wynikiem przemian gospodarczych oraz społecznych. Na rozwój sektora pozarządowego istotny wpływ mają również nowe warunki działania na rynku m.in. globalizacja oraz zmienne otoczenie. Jednym z problemów organizacji pozarządowych w Polsce, który utrudnia funkcjonowanie na rynku jest zmienne otoczenie oraz kryzys finansowy, który wpływa na środki finansowe przekazywane przez osoby fizyczne oraz przedsiębiorstwa na rzecz działania organizacji pozarządowych. Co następnie przekłada się na słabą kondycję finansową organizacji trzeciego sektora.

LITERATURA

- [1] *Biała Księga Prawa dla Organizacji Pozarządowych. Analiza prawno-finansowych uwarunkowań działalności organizacji pozarządowych w Polsce*, red. M. Świętaczak, K. Dąbrowska, K. Kopcińska, T. Schimanek, Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce, Warszawa 2002.
- [2] Bogacz – Wojtanowska E.: *Zarządzanie organizacjami pozarządowymi na przykładzie stowarzyszeń krakowskich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2006.
- [3] Davis L.: *Przedsiębiorstwa sektora pozarządowego*, Fundusz Współpracy, Warszawa 2000.
- [4] Doniec A.: *Znaczenie sektora non-profit*, Prace naukowe AE we Wrocławiu nr 1116, 2006.
- [5] Drucker P. F.: *The Age of Social Transformation*, "The Atlantic Monthly", November 1994, http://www.providersedge.com/ehdocs/transformation_articles/Age_of_Social_Transformation.pdf
- [6] Drucker P. F.: *Zarządzanie organizacją pozarządową. Teoria i praktyka*. Fundusz Współpracy, Warszawa 1995.
- [7] Dziennik Ustaw nr 96 z dnia 29 maja 2003 roku, pozycja 873, art. 3 ust. 2.
- [8] Gumkowska, M., Herbst, J. (2008) Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych – raport z badania 2008 r., Warszawa: Stowarzyszenie Klon / Jawor, Dostępny na: http://civicpedia.ngo.pl/files/civicpedia.pl/public/raporty/podstawowe_fakty_2008_calosc_po_pr_FIN.pdf (05.09.2010)
- [9] Haber J. A.: *Rola organizacji pozarządowych w procesie budowy społeczeństwa obywatelskiego*, <http://globaleconomy.pl/content/view/366/40/>
- [10] Hrebst J.: *Po co istnieje III sektor*, [w:] *Elementarz III sektora*, Stowarzyszenie Klon / Jawor, Warszawa 2005.
- [11] Iwankiewicz – Rak B.: *Public relations w instytucjach publicznych i organizacjach pozarządowych*, [w:] J. Olędzki, D. Tworzydło: *Public relations. Znaczenie społeczne i kierunki rozwoju*, PWN, Warszawa 2006.
- [12] Lasocki Z.: *Kilka uwag o roli organizacji pozarządowych w państwie demokratycznym*, Fundusz Współpracy / Cooperation Fund, Warszawa 1994.
- [13] *Leksykon polityki społecznej*, ASPRA-JR, Warszawa 2001.
- [14] Leś E., Nałęcz S., Wygnański J., Toepler S., Salamon L.: *Sektor Non-profit w Polsce. Szkic do portretu*. The Johns Hopkins University, Instytut Studiów Politycznych PAN, Bank Informacji o Organizacjach Pozarządowych KLON, Warszawa, 2000.
- [15] Leś E., Nałęcz S., Wygnański J., Topler S., Salomon L.: *Sektor Non-profit w Polsce. Szkic do portretu*. The Johns Hopkins Un., Baltimore, USA; Pracownia Badań Organizacji Nonprofit w ramach Instytutu Studiów Politycznych PAN, Bank Informacji o Organizacjach Pozarządowych KLON/JAWOR, 2000 s. 2.
- [16] Leś E.: *Rola organizacji społecznych w realizacji zadań pomocy społecznej przez władze samorządowe*, [w:] *Codziennie partnerstwo. Poradnik dla działaczy samorządowych i pozarządowych*, Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych, Warszawa 2000.
- [17] Reichel J., Kozakiewicz, *EU Teses Analiza potrzeb szkoleniowych w celu zrozumienia potrzeb szkoleniowych w obszarze M. przedsiębiorczości społecznej w Polsce 2007*, Łódź 2007 <http://www.teses.eu/upload/UL.raport.Polska.wersja.polska.pdf>

- [18] Salamon L.M., Sokolowski S.W., Lists R.: *Global Civil Society. An Overview*. The John Hopkins University, Baltimore, 2003.
- [19] Sargeant A.: *Marketing w organizacjach non-profit*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2004
- [20] *Funkcjonowanie instytucji non-profit w oparciu o normy i standardy Unii Europejskiej*, pod redakcją M. Fic, Wydawnictwo Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra, 2002.
- [21] Twibell D.A.: *Helping Nonprofits Profit*, „Financial Planning”, March 2007.
- [22] *Ustawa z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa*, (Dz.U. Nr 169, poz. 1414, art. 2 ust. 1.
- [23] Weschler J.: *Pozarządowe organizacje praw człowieka*, „Sprawy międzynarodowe”, Warszawa, lipiec – wrzesień 1998.
- [24] Winiarski M., *Funkcje organizacji i stowarzyszeń społecznych w środowisku lokalnym*, [w:] *Pedagogika społeczna*, praca zbiorowa pod redakcją T. Piącha, I. Nepalczyk, Warszawa, 1993.
- [25] Żyro T.: *Wstęp do politologii*, PWN, Warszawa 2004.

THE NGO'S SIGNIFICANCE FOR SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF POLAND

The paper is devoted to the non - governmental sector called also the third sector. Its problem are here the key issues. The first part of the paper encompasses presentation of essence and nature of NGOs' functioning. Next, the role of NGOs is emphasized in this elaboration, on the ground of numerous publications and surveys.